

Výraz „půda“ podle dekretu č. 28/1945 Sb.

Dekret č. 28/1945 Sb. používal pojmu " půda" tak, že zahrnoval jak pozemky, tak stavby, které se nacházely na přidělené "půdě".

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 136/2003, ze dne 18.8.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A/ M. K., B/ J. Š. a C/ V. Š., zastoupených advokátem, proti žalovanému Státnímu statku K. s.p., o určení oprávněné osoby, vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp.zn. 5 C 50/96, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 30.9.2002, čj. 14 Co 161/2002-144, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. září 2002, čj. 14 Co 161/2002-144, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobci se domáhali podle § 4a zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o půdě"), určení, že jsou oprávněnými osobami k uplatnění nároku na vydání zemědělských nemovitostí v M., specifikovaných v návrhu. Okresní soud v Domažlicích rozsudkem ze dne 14.11.2001, čj. 5 C 50/96-127, výrokem označeným I. částečně jejich návrh zamítl, pokud se týkal nároku na vydání parcely č. 66/1, resp. 241/1, 241/2 a 241/4, s původními stavbami čp. 38 zahrnujícími mlýn a nyní již zaniklé pekárnu, váhu, stodolu, seník, obytnou budovu a strojírnu. Výrokem označeným II. rozhodl, že žalobci jsou oprávněnými osobami k uplatnění nároku podle § 9 zákona o půdě k pozemku č. 66/2, resp. 244/2, se stavbami čp. 131, tj. obytné budově a kravínu. Důvodem zamítnutí návrhu k části nemovitostí byl závěr soudu, že tyto nemovitosti nepodléhaly přidělovému řízení jako zemědělský majetek. K dalším nemovitostem nepochybně zemědělského charakteru jsou dle jeho názoru žalobci oprávněni jako děti původních vlastníků manželů J. a A. Š., kteří je získali přidělem na základě dekretů presidenta republiky č. 12 a č. 28 z roku 1945 Sb. (Takto rozhodl soud prvního stupně již podruhé, když jeho původní rozsudek z 3.3.1999 byly zrušen usnesením odvolacího soudu z 31.10.2000 a soudu prvního stupně bylo uloženo, aby odůvodnil, která ze skutkových podstat uvedených v § 4a zákona o půdě je dle jeho názoru naplněna, a uložil mu zabývat se i tím, jaký byl další postup příslušných orgánů po vydání dekretu o přidělu a zápisu osidlovací komise z 8.10.1945.)

Proti rozsudku soudu prvního stupně z 14.11.2001 se odvolali všichni účastníci. Odvolací soud shledal oprávněným pouze odvolání žalovaného; zamítavý výrok soudu prvního stupně proto potvrdil, a druhý výrok, jímž bylo žalobě částečně vyhověno, změnil tak, že žalobu i v této části zamítl. Dovodil, že v řízení podle § 4a zákona o půdě soud řeší, je-li domnělá oprávněná osoba osobou oprávněnou podle § 4 téhož zákona a zda jsou doloženy okolnosti uvedené v § 4a odst. 3 písm. b/ a c/ zákona. Za sporné v tomto řízení považoval, zda rodiče žalobců měli předmětný majetek v držbě, přičemž doklad o jejich vlastnictví není možno předložit, protože nebylo realizováno zápisové řízení. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že dekretem ministra zemědělství byly jim přiděleny ke dni 8.11.1945 usedlosti čp.38, 131 a 118 v obci M. do vlastnictví, a to v rozsahu a za podmínek uvedených v prohlášení, které tvoří součást této listiny. Toto prohlášení je datováno dnem 18.4.1946, je podepsáno rodiči žalobců J. a A. Š. a zástupci Místního národního výboru nebo Místní rolnické komise. Tímto prohlášením manželé Š. přijali přidělenou usedlost čp. 38, aby na ní hospodařili.

Dodatek k tomuto prohlášení ze stejného dne hodnotil odvolací soud tak, že jmenovaní jím vzali na vědomí, že jim byla přidělena jen část usedlosti. Předtím dne 8.11.1945 byl učiněn zápis Osídlovací komise ministerstva zemědělství v H. T., že odevzdala podle dekretu č. 28/1945 Sb. J. a A. Š. usedlost čp. 38 a 131 (připsáno ještě čp.118) v M. do správy a užívání s tím, že konečné rozhodnutí o přidělu bude vydáno po vypracování a schválení přidělového plánu, ve kterém bude upřesněn přesný rozsah přidělu a vydáno potvrzení o právoplatném přidělu. Z toho odvolací soud dovodil, že manželé Š. nepochybně převzali zemědělskou usedlost do držby ve smyslu § 309 tehdy platného občanského zákona z roku 1811, s tím, že rozsah tohoto majetku bude dodatečně upřesněn. Na majetek, který je předmětem sporu, se vztahoval § 1 dekretu č. 12/1945 Sb., který pod zemědělským majetkem rozuměl i závody zemědělského průmyslu, sloužící vlastnímu zemědělskému a lesnímu hospodářství - tím byl i obilný mlýn. Pokud v § 5 dekretu č. 28/1945 Sb. je stanoveno, že přidělená půda přechází dnem převzetí držby do vlastnictví přidělce, týká se to jen půdy, nikoli dalšího nemovitého majetku. Přidělci se tak stali jejími vlastníky bez ohledu na to, že k zápisu vlastnictví nedošlo. Pokud jde o budovy, v řízení nebylo prokázáno, že došlo k rozhodnutí o konečném přidělu, kterým by byl specifikován konkrétní zemědělský majetek jim přidělený a jeho rozsah tedy žalobci neprokázali. Odvolací soud se z tohoto hlediska podrobně zabýval jednotlivými listinami, které byly v řízení předloženy jako důkaz, a ani na jejich základě nedošel k závěru, že by dokládaly vlastnictví právních předchůdců žalobců. K upřesnění přidělu nedošlo proto, že se jej manželé Š. vzdali, a proto v návrhu na zápis jejich vlastnictví do pozemkové knihy bylo jejich jméno přeškrtnuto a přepsáno na Československé státní statky. Odvolací soud pak uzavřel, že žalobci neprokázali skutečnosti uvedené v § 4a odst. 3 písm. c/ zákona o půdě, totiž že předmětný majetek měli jejich rodiče v držbě a doklad o vlastnictví nemohou předložit proto, že nebylo realizováno zápisové řízení, To totiž nebylo realizováno z toho důvodu, že nedošlo k upřesnění přidělu a nebylo vydáno potvrzení o právoplatném přidělu.

Žalobci podali proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu včasné dovolání, jež - pokud jde o potvrzující výrok - odůvodnili tím, že rozhodnutí odvolacího soudu má zásadní právní význam v otázce nabytí vlastnictví na základě přidělu. Dovolací důvody spatřují v nesprávném právním posouzení věci odvolacím soudem. Vlastnictví svých právních předchůdců k přidělenému majetku, jež je předmětem sporu, dovozují z dekretu o vlastnictví půdy podepsaného ministrem zemědělství, jejich prohlášení z 18.4.1946, zápisem o odevzdání usedlosti čp. 38 a 131 v M., dopisem rady KNV v P. ze 7.8.1956, zmiňujícím se o potvrzení o přidělu čp. 38 a 131 z 23.8.1947 a o vytvoření přidělu stavební parcely č. 66/1 s domem čp.38, stavební parcely č. 95 se stodolou, stavební parcely č. 66/2 s domem čp. 131 a celkovou výměrou pozemků 12,27 ha, a z další korespondence a listin podepsaných manželý Š. o vzdání se přidělu. I když doklady ze spisu KNV v P. se nedochovaly, případně byly záměrně odstraněny, je ze obsahu dopisu zřejmé, že existovaly a přiděl byl s konečnou platností určen. Dále dovolatelé poukazují na to, že o převzetí přidělu jejich rodičů na Československé státní statky rozhodl Fond národní obnovy dne 15.10.1949 a teprve následně 7.11.1949 při převzetí usedlosti touto právní osobou byl J. Š. přinucen podepsat, že se nemovitostí vzdává. Následovalo prohlášení manželů Š. sepsané před notářem dne 15.12.1949, že se vzdávají majetku již předtím jim zabaveného státem, což pak umožnilo zrušení návrhu na zaknihování jejich vlastnictví. Dovolatelé mají zato, že dostatečně prokázali, že byly učiněny veškeré úkony k přechodu vlastnického práva na ně, byla vydána nezbytná úřední rozhodnutí a jsou tedy splněny podmínky stanovené v § 4a zákona o půdě. Navrhli, aby rozhodnutí obou soudů byla zrušena a věc byla vrácena Okresnímu soudu v Domažlicích.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

Dovolání splňuje náležitosti stanovené v § 241 a § 241a OSŘ. Pokud směřuje do výroku, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ OSŘ; dovolací soud pak dospěl k závěru, že přípustnost je dána i u potvrzujícího výroku podle § 237 odst. 1 písm. c/

OSŘ, protože rozhodnutí odvolacího soudu má z hlediska dosavadní judikatury dovolacího soudu zásadní právní význam.

Odvolací soud použil na danou věc správný právní předpis, jímž je § 4a odst. 3 písm. c/ zákona o půdě, nesprávně jej však vyložil. Dovolací soud vychází z toho, že zákon o půdě jako zákon zvláštní, který stanoví, kdo je oprávněnou osobou, obsahuje i další ustanovení § 4a, jež samo o sobě je zvláštní i v rámci zákona o půdě. Jeho smyslem je uznat práva osob, jež nemohou prokázat své vlastnictví v souladu s občanskoprávními předpisy, platnými v době, kdy zemědělskou nemovitost získali, a stanoví vlastně další, specifický okruh oprávněných osob. Nevyžaduje totiž obvyklé prokázání vlastnického práva původního vlastníka - jinak by totiž nemělo samo o sobě smysl, protože na základě dokladu o vlastnictví by rozhodl pozemkový úřad podle § 9 zákona o půdě o uplatněném nároku běžným postupem. Při rozhodování o nároku "domnělých oprávněných osob" podle § 4a odst. 3 zákona o půdě zkoumá soud jen ty okolnosti, které jsou v tomto ustanovení dány. Měl proto (s ohledem na tvrzené okolnosti tohoto případu), zkoumat,

- a) zda žalobce nebo jeho právní předchůdce měl předmětný zemědělský nemovitý majetek v držbě,
- b) že nebylo realizováno zápisové řízení.

V dané věci odvolací soud konstatoval v odůvodnění svého rozsudku, že držba rodičů žalobců je prokázána, a dovolací soud s tímto závěrem souhlasí. Druhá podmínka, totiž že nebylo realizováno zápisové řízení, je rovněž zřejmá. Odvolací soud však navíc zkoumal další okolnosti, tj. zda došlo po vydání dekretu o přidělení půdy a prohlášení přidělců o jeho přijetí a k dalším rozhodnutím, jimiž by byl příděl blíže určen a vydáno potvrzení o jeho právoplatnosti. Dovolací soud rovněž zastává názor, že je třeba důvody, proč nebylo zápisové řízení realizováno, zkoumat; je jistě třeba rozlišovat např. mezi případy, kdy příděl nebyl založen na žádném rozhodnutí příslušného orgánu, a mezi těmi, kdy byl vydán dekret o přídělu na konkrétním usedlost konkrétním osobám, a to i za situace, že přídělci souhlasili s případným dalším jeho omezením, jak tomu bylo v daném případě.

Dovolací soud se problematikou nároků podle § 4a zákona o půdě již opakovaně zabýval. Např. v rozsudku ze dne 4.12.2001, sp.zn. 28 Cdo 1580/2000, vyložil, že toto ustanovení sleduje co nejširší nápravu křivd vzniklých na zemědělském majetku osobám, jež jej byly v minulosti zbaveny. Vymyká se proto z pojetí občanského zákoníku a řídí se hledisky zvláště v něm stanovenými. V souladu s nálezem Ústavního soudu ze dne 28.4.1999, sp.zn. IV ÚS 99/99, vycházel z toho, že k nabytí vlastnictví docházelo u zemědělského majetku dnem převzetí držby, i pokud se tak stalo před vydáním přídělové listiny.

V této souvislosti dovolací soud vyslovuje názor, že dekret č. 28/1945 Sb. používal pojmu "půda" tak, že zahrnoval jak pozemky, tak stavby, které se nacházely na přidělené "půdě". Např. v počátečních ustanoveních hovoří jen o přidělování půdy, a bez dalšího rozlišování v § 7 pak o přidělovaných budovách.

Dovolací soud nemá pochybnosti o tom, že pod skutkovou podstatu popsanou v § 4a odst. 3 písm. c/ zákona náležejí i případy, kdy držba byla podložena rozhodnutím ministra zemědělství o přidělení usedlosti do vlastnictví přidělce, byla jím přijata a byla mu odevzdána k hospodaření příslušným místním orgánem, a k zápisu vlastnictví (o němž byl již podán návrh), nedošlo proto, že v době po 25.2.1948 se přidělce majetku vzdal po zásahu státního orgánu. Okolnost, že nebylo vydáno dodatečné rozhodnutí o omezení přídělu, pak může svědčit jen o tom, že příděl původní usedlosti, jak byla zapsána v pozemkových knihách, nebyl dodatečně omezen.

Dovolací soud proto shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu není v souladu se zněním § 4a odst. 3 písm. c/ zákona o půdě a tedy není správné. Podle § 243b odst. 2 věta za středníkem je proto zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)